

**UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ**

UNIVERSITATEA
"1 DECEMBRIE 1918"
ALBA IULIA

**COLINDUL ROMÂNESC ÎNTRE
DATINĂ, MUZICĂ ȘI TEOLOGIE.
ELEMENTE SENSIBILE ALE CÂNTĂRII
BISERICII**

**TEZA DE ABILITARE
REZUMAT**

DOMENIUL: TEOLOGIE

Pr.Prof.univ.dr. ADAM DOMIN

Teza de abilitare are în vedere atât parcursul carierei mele academice, cât și preocupările și contribuțiile științifice, prin lucrări de referință în domeniul teologiei și a muzicii religioase. Teza de abilitare realizată după 13 ani de la susținerea tezei de doctorat, prezintă într-un mod structurat și documentat principalele realizări profesionale și contribuțiile științifice din această perioadă, fiind structurată în trei părți.

Prima parte a tezei de abilitare prezintă informații referitoare la activitatea de cercetare științifică; principalele realizări științifice post-doctorale care au stat la baza dezvoltării carierei mele profesionale și științifice (**Capitolul 1**). Tematica abordată în cadrul activității de cercetare a fost variată. **A doua parte** a tezei cuprinde o serie de direcții de dezvoltare a carierei viitoare academice și științifice, care se vor completa reciproc, vizând obiective specifice. În **partea a treia** a tezei sunt prezentate referințele bibliografice personale și generale asociate primelor două părți.

Colindatul este o datină adânc înrădăcinată în conștiința neamului românesc, ea fiind întâlnită în toată lumea creștină. Cu totul aparte, Crăciunul și tradiția colindatului în preajma acestei sărbători, sunt trăite în satul tradițional românesc, unde practicile cultice vechi au rămas încă neatinse, pentru că românii și-au păstrat dintotdeauna ființa națională, limba, și credința prin datini, tradiții și obiceiuri. Fără tezaurul inestimabil al colindelor, păstrat în conștiința sa, poporul român s-ar fi pierdut în istoria popoarelor europene.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea comunismul a căutat să estompeze colindele și să le scoată din conștiința oamenilor, mai ales pe acelea cu conținut religios. Cu toate acestea, poporul nostru, cu cumiștenia caracteristică, a înfruntat toate încercările de distrugere a tot ceea ce era sfânt în sufletul omului și și-a păstrat, mai ales la sate, credința strămoșască și datinile: colinda, sorcova, plugușorul, turca, craii etc.¹

„Magia” Crăciunului, splendoarea, farmecul și unicitatea lui se datorează în primul rând colindelor, care reușesc să aducă o schimbare în sufletele oamenilor. Inexplicabil și cu totul inedit, oamenii devin acum mai buni și mai aproape de semenii lor decât au fost pe parcursul anului care este tocmai la final. Nimeni nu le-a impus acest lucru, dar sensibilitatea colindelor străbate învingătoare peste nepăsarea, egoismul și indiferența, care au devenit un flagel pentru lumea în care trăim. Ascultând colindele, spune atât de frumos Mihail Vulpescu, “simți fiorul de sfințenie ce vine de undeva de departe prin veacuri, și trece din casă în casă și din suflet în suflet.”²

Postul Crăciunului, răstimp de pregătire pentru sărbătoarea Nașterii Domnului și în același timp perioadă consacrată colindelor, are încărcătura lui aparte determinată de sfintele obiceiuri ce coboară din adânc de dalbe datini”. Tainic, această perioadă ne transpune în vremurile dinainte de Hristos, când omenirea aștepta și tânja după Dumnezeu, Îl dorea pe Dumnezeu coborât printe pământeni. Nașterea lui Hristos este leagănul creștinismului, iar postul și colindele ne vor ajuta ca prin Taina Spovedaniei să pregătim „ieslea” sufletului nostru pentru a-L primi pe Pruncul ceresc, care sub chipul Sfintei Cuminecături vrea să se odihnească acolo și să aducă pace și bucurie.³

¹ Vasile Herlea, *Datini și colinde*, în: *Credința străbună*, nr.60, Alba Iulia, 1991, p.4.

² Mihail Vulpescu, *Cântecul popular românesc*, București, 1930, p.128.

³ Î.P.S. Andrei, *Din adânc de dalbe datini*, în *Credința străbună*, nr.59, Alba Iulia, 1991, p.1.

Colinda este liantul care face legătura între generații, creând acea comunitate unită pe care o dorește Domnul Hristos. Cu toții așteptăm să trăim bucuria Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos în ieslea Betleemului, bucurie adusă în sufletele noastre prin intermediul colindelor.

Colindatul nu e numai o datină, el este o adevărată instituție, cu legi proprii. Nici un alt obicei, datină s-au tradiție nu este cultivat cu mai mare interes decât colindatul Crăciunului și nici una dintre ele nu se prezintă așa de organizat.⁴ La români, colindatul pare să se fi păstrat mai fidel decât la oricare alt popor, poate și datorită faptului că, la noi, colindătorii sunt de toate vârstele, de la patru-cinci ani și până la vârste înaintate.

Colindele sunt creații populare inspirate din Sfânta Scriptură, iar unele au și un caracter laic, având ca izvor viața cotidiană a satului. Colindătorii sunt socotiți mesagerii Lui Dumnezeu care transmit oamenilor pacea și fericirea, sănătatea și nădejdea. Colindele au menirea, pe lângă slăvirea Lui Dumnezeu, de a ne curăța sufletește și a ne sfinți, de a alunga tot ce este rău. "Atunci când colindele nu se vor mai auzi pe pământ, vor ieși diavolii, și astfel lumea va încăpea pe mâna lor."⁵ De asemenea, bețele colindătorilor au puterea de a înspăimânta pe diavol. Asemenea credințe explică cinstea deosebită cu care sunt primiți colindătorii de gospodari.⁶

În comparație cu creațiile muzicale occidentale cu referire la Crăciun, colinda românească, este deopotrivă un tezaur de limbă și un preambul strălucit al poeziei românești, care s-a perpetuat, nu prin tipărituri sau manuscrise, ci pe calea oralității vechii tradiții populare.⁷

Colindatul se prezintă astăzi sub cele mai diverse forme la poporul român, însă cum se înfățișa el înainte de creștinism este greu de spus. Când datina a început să fie pomenită de diferiți autori bisericești a fost destul de târziu și atunci ea nu se deosebea prea mult de vremea de astăzi. Cu toate acestea, fără îndoială că la Calendele lui Januariae, colinda a ocupat între datinile romane un loc aparte și va fi fost foarte cultivată și foarte populară, precum erau și sărbătorile de care era legată, alminteri ar fi cu neputință de explicat cum de s-a răspândit și s-a înrădăcinat atât de adânc în lumea întreagă. În cea mai mare parte, astăzi, avem datina colindatului la poporul român, sub două forme distincte: profană și religioasă.⁸ Elementele din datina romană sunt mai multe și mai fidel păstrate în formele profane, deși nici în cele creștine nu lipsesc cu totul. Distingerea lor rămâne de făcut numai pe cale ipotetică.

Elementele și simbolurile din colinda romană vor constitui componenta profană regăsită în colindul românesc. Raportul dintre elementele *sacru-profan*, precum și contopirea lor în cadrul colindei românești sunt două probleme majore care stârnesc interes. Pe lângă acestea, un loc important îl ocupă fenomenul colindatului în ansamblu, integrarea lui în sărbătoarea Crăciunului, originea, ritualul, etapele și semnificațiile colindelor.

Obiceiurile erau riguros respectate pentru că se credea în eficacitatea lor. Această grijă pentru îndeplinirea corectă a obiceiurilor a făcut să se acorde o deosebită importanță formei lor, chiar dacă uneori și-au schimbat sensul.

Obiceiurile de peste an, îndeplinite corect, dădeau vieții un echilibru între perioadele de muncă și odihnă, iar cei ce nu le respectau erau *pedepsiți de soartă*. De pildă, terminarea torsului în perioada de iarnă era vizată de obiceiurile de primăvară, anume de "*hodăitul*" de la prinderea

⁴ Petru Caraman, *Colindatul la români, slavi și alte popoare*, studiu de folclor comparat, Ediție îngrijită de Silvia Ciubotaru, prefață de Ovidiu Bârlea, București, Editura Minerva, 1983, p.10.

⁵ Elena Niculița Veronica, *Datinile și credințele poporului român*, Cernăuți, 1903, p.57.

⁶ Andrei Oișteanu, *Motive și semnificații mistico-simbolice în cultura tradițională românească*, București, Editura Minerva, 1989, p.57.

⁷ Monica Brătulescu, *Colinda românească*, București, Editura Minerva, 1981, p.7.

⁸ Petru Caraman, *op.cit.*, p.7.

postului de Paști, în cadrul căruia se strigau aspre critici celor leneși. Cei vizați erau compromiși în sat, de aceea toată lumea se ferea să dea ocazie strigăturilor.

Astăzi, aceste manifestări s-au diminuat sau chiar au dispărut total. Arareori mai întâlnești creatori și interpreți de folclor, sătenii preferând să audieze sau să vizioneze spectacolele folclorice la radio și televiziune.

Cuvântul "obicei" definește o seamă de manifestări folclorice legate de un anume eveniment, indiferent de natura sa *magică sau spectaculară*. De regulă obiceiurile sunt sincretice nu numai prin formele de manifestare (poezie, muzică, dans), dar și prin ideologiile ce stau la baza lor. Astfel, izvoarele manifestărilor sunt diverse. Mai întâi omul a căutat să-și facă prielnice fenomenele naturii înconjurătoare prin diferite invocații, credințe și acțiuni, apoi sincretismul religios a devenit un izvor fundamental al obiceiurilor. Un alt moment important este confruntarea credinței străvechi cu cea creștină (Mircea Eliade consemnează faptul încreștinării zeilor păgâni). Astfel, "eroul ucigător" de balauri a devenit Sfântul Gheorghe, "zeul furtunilor" a devenit Sfântul Ilie, iar "zeița fertilității" a fost înlocuită cu Sfânta Fecioară Maria.

În lucrarea de față voi încerca să cuprind cât mai multe date despre *mirificul* colind de Crăciun. Mai întâi de toate voi prezenta și explica noțiunile de obicei, datină, tradiție și localizarea acestora în calendar, voi analiza originea și denumirea Crăciunului, voi accentua prezența acestei tradiții pe întreg mapamondul, voi încerca să surprind contopirea ancestralului cu noul în trăirea sărbătorii Crăciunului, apoi voi schița o imagine de ansamblu în ce privește colinda, apariția ei în păgânismul roman și evoluția ei până la transformarea acesteia în element ce aparține exclusiv creștinismului.

Lumea în care trăim este încărcată de idolatrie. Asistăm cu toții la discreditarea voită sau nevoită a chemării cerești, de aceea se simte o nevoie acută de lucruri frumoase, de o educație muzicală. Urâtul și frumosul le putem repera în muzică prin urmările provocate în acțiunea și comportamentul unei persoane. Înțelegerea muzicii fiind un act de inteligență, trebuie făcută din fragedă copilărie, învățământul muzical oferind o șansă în plus pentru formarea unui caracter nobil. Lumea nu poate deveni mai bună dacă nu i se comunică gustul frumosului (greu este frumosul). Ortodoxia este o lume frumoasă, pentru că are o semnificație spirituală și o destinație liturgică (*spunea Cioran*). Un adevărat artist al artei bisericesti-în speță muzica-trebuie să fie cu adevărat credincios și trăitor; opera lui va fi ofrandă adusă lui Dumnezeu și semenilor. Imnografia din cadrul cultului îmbină foarte bine poezia, cântarea și rugăciunea cu învățătura de credință a Bisericii. Imnografia este: „*poezie religioasă de laudă și slăvire a lui Dumnezeu și a sfinților, care se cântă în timpul săvârșirii slujbelor în cadrul cultului bisericesc*”. Imnografia reprezintă o veritabilă sinteză dogmatică a învățaturii Bisericii într-un cadru de rugăciune; ea proclamă învățătura de credință într-o dimensiune doxologică față de măreția iconomiei divine.

Imnografia este o parte esențială a cultului creștin încă din primele secole ale erei creștine. În această perioadă cultul creștin se exprimă prin formele și limbajul tradiției liturgice iudaice. Sfântul Apostol Pavel vorbește despre „*psalmi, laude și cântări duhovnicești*” (Efes. 5,19; Col. 3,16), indicând o diferențiere a cântării creștine. Aceste trei tipuri de cântări își au originea în cultul sinagogic, pe care ucenicii lui Hristos l-au frecventat zilnic.

Psalmii și stilul psalmodic au fost primele elemente preluate din cultul sinagogic, iar Biserica i-a făcut parte constitutivă a propriului său cult. În timp acest stil de cântare a fost tot mai greu de acceptat în biserica creștină în care se simțea nevoia de a aduce în prim plan situații concrete, nevoi ale credincioșilor și adevăruri ale noii învățături de credință. Psalmii au primit texte noi iar muzica lor noi dimensiuni, astfel formându-se fondul liturgic creștin.

În ceea ce privește termenul de „*laude*” sau „*imne*” el se referă în această primă perioadă a Bisericii la acele imne din cărțile Vechiului și Noului Testament. Vintilescu se referă la „*creațiunea entuziasmului religios al celor dintâi creștini*”. Acest termen se poate identifica de pildă în Cântarea celor douăzeci și patru de bătrâni (*Apoc. 5,9*). În schimb, în opinia lui E. Wellesz termenul de „*cântări duhovnicești*” se referă la cântări de tip melismatic ca de pildă „*Aliluia*”. Primele imne ale Bisericii se inspirau din Sfânta Scriptură, fiind sub influența cultului sinagogii. Ele vor intra nu numai în componența cultului, ci vor constitui modele și vor influența toate celelalte forme imnografice ce se vor dezvolta mai târziu.

Întâlnirea cu elenismul realizată inevitabil prin expansiunea creștinismului în întreg Imperiul Roman, a fost un fenomen capital care a influențat elaborarea unei reflecții teologice raționale, cu alte cuvinte a influențat învățătura Bisericii, dar a influențat în egală măsură cultul și imnografia. Începând cu secolul al II-lea, apologeții creștini răspund acuzațiilor aduse împotriva creștinilor și explică opiniei păgâne ce înseamnă noua religie, noua credință. Grecilor cultivați, formați la școala filosofiei clasice, apologeții creștini caută să transpună în termenii gândirii grecești mesajul creștin. Acest demers al lor n-a fost lipsit de imprudențe, de exagerări și chiar de deviații. Începând din a doua jumătate a secolului al II-lea, Biserica a intrat în conflict cu gnosticismul. Părinți ca: Irineu de Lyon, Tertulian, Ciprian al Cartaginei, combat cu convingere gnosticismul. Conflictul nu a rămas numai în sfera gândirii sau a cugetării, ci s-a extins la nivelul maselor, al oamenilor, cu ajutorul imnelor. Imnul devine un mijloc de apartenență doctrinară și în același timp de propagandă. Petre Vintilescu atribuie dezvoltarea imnului în Biserică conflictului cu gnosticismul atunci când spune: „*inaugurarea imnului ca armă de luptă dogmatică și de propagandă revine ereticilor și în primul rând gnosticilor*”.

În secolul al IV-lea Biserica a folosit imne noi la manifestările cu caracter extraliturhic. În cazul imnelor de origine biblică moștenite în cult din tradiția secolelor precedente, ele cunosc o adaptare, o completare și o precizare stilistică. Adaptarea și stilizarea acestora erau cerute de noua situație creată de erezii și totodată erau în spiritul hotărârii Sinodului din Laodiceea.

TROPARUL este un imn bisericesc care și-a luat denumirea de la cuvântul grecesc tropos(*mod, glas*) și care se poate intona. După sfârșitul persecuțiilor, imnologia bisericească se dezvoltă tot mai mult, troparele iau denumiri diferite în funcție de conținutul și locul lor în cadrul cultului: ANASTASIME, TEOTOKARII, MARTIRICALE, NECROSIME, APOLITIKIA, LAUDE, EXAPOSTILARII, EOTINALE, CATAVASII, APOSTHURI.

CONDACUL este un imn care constă dintr-un număr variat de strofe, de regulă de la 18 la 30, care au toate aceeași structură ritmică. Denumirea de CANON înseamnă regulă, normă, și arată că părțile lui componente se supun unor reguli sau norme determinate, în ceea ce privește structura sau forma și înlănțuirea lor. Cele 9 ode din care este alcătuit canonul simbolizează cele 9 cete îngerești care slăvesc pe Dumnezeu și care sunt imitate de Biserica pământească, împărțită și ea în tot atâtea cete sau categorii ierarhice: arhieriei, preoții și diaconii, ipodiaconii, citeții și cântăreții, ceilalți clerici inferiori, monahii și mirenii. Cele 9 cântări ale fiecărui canon se împart în trei grupe de câte trei cântări fiecare, spre lauda Sfintei Treimi. Prima strofă de la fiecare cântare se numește irmos și slujește ca model celorlalte strofe sau stihiri, dându-le atât melodia după care se cântă, cât și numărul de versuri și silabe din care se compun în limba originală (*greacă*).

PRICEASNA. Frumusețea cântărilor ce se interpretează în cadrul slujbelor religioase (la Liturghie în timpul împărtășirii preoților și a credincioșilor-*imediat după imnul*: „*Unul sfânt unul domn Iisus Hristos...* ” sau la sfârșitul slujbelor) cred că nu ar fi rău dacă Biserica ar avea în vedere pe viitor alcătuirea unui Pricesnar(carte care să cuprindă toate pricesnele, ales selectate);

trebuie avută în vedere tradiția dinamică a Bisericii în ce privește imnofonia, pricesnofonia actuală, de factură populară (*de cele mai multe ori*), însă din mulțimea de cântări ce se cântă, diferit, în parohii este necesar să fie selectate și notate doar acelea care corespund din punct de vedere textual și melodic tradiției Bisericii.

Se recunoaște faptul că aceste pricesne, ca și colindele, sunt o adevărată teologie populară, versificată. Este adevărat, unele melodii ale acestora nu sunt tocmai potrivite cu conținutul lor sau cu atmosfera de taină în care se prezintă.

Priceasna(ă), pricesne, (*s.f.*) vine de la slavonescul *prěčistīna* care înseamnă preacurat(ă), înseamnă imn, cântare bisericească ortodoxă care acoperă intervalul din timpul Sfintei Liturghii în care clericii și credincioșii se împărtășesc cu Sfintele Taine, deci din cadrul cultului. Cultul nu este decât religia în acțiune, or, cultul ortodox a făcut dovada că este în plină acțiune prin creații minunate: pricesnele și colindele. Denumirea a devenit ulterior generică pentru o gamă largă de cântece aparținând folclorului religios românesc, folclor îmbisericit. Pricesnele au un conținut tematic variat, centrat în special pe comportamentul moral creștin, rugăciune de iertare și mulțumire și laudă la adresa lui Dumnezeu, Maicii Domnului și sfinților. Sunt cântate cu precădere în bisericile parohiale de către credincioși, iar în ultimul timp, au devenit parte a repertoriului multor artiști populari consacrați, care au depus eforturi considerabile pentru culegerea, adaptarea și păstrarea lor.

Chinonicul (*din gr. Kinonikón*), se traduce prin "[cântare] cântată în comun" (*cuminecarul, imnul împărtășaniei*). În Biserica Primară, în timpul împărtășaniei preoților și a credincioșilor se cânta un psalm întreg având ca refren „*Aliluia, Aliluia, Aliluia*”. În decursul timpului, ritualul s-a dezvoltat până la forma de azi. Chinonicele se cântă pe „*la larg*” sau „*pe mare*”, adică în tactul sau stilul de cântare papadic, în cadrul căruia se păstrează o mare libertate de cadențare și modulație, discursul muzical desfășurându-se ca niște vocalize foarte ornamentate, aproape independente de textul literar.

Colindatul este o datină adânc înrădăcinată în conștiința neamului românesc, ea fiind întâlnită în toată lumea creștină. Cu totul aparte, Crăciunul și tradiția colindatului în preajma acestei sărbători, sunt trăite în satul tradițional românesc, unde practicile cultice vechi au rămas încă neatinsse, pentru că românii și-au păstrat dintotdeauna ființa națională, limba, și credința prin datini, tradiții și obiceiuri. Fără tezaurul inestimabil al colindelor, păstrat în conștiința sa, poporul român s-ar fi pierdut în istoria popoarelor europene.

Universul muzicii bizantine este unul profund, de aceea trebuie cercetată fiecare latură pentru a putea ajunge la esența duhului psaltic al cântării. Fiecare semn are un anumit înțeles, fiecare mod are un anumit caracter și fiecare gen de cântare se interpretează într-un anumit fel. Este important să cercetăm și să analizăm evoluția istorică a fiecărei categorii din cele amintite pentru a ne putea forma o imagine holistică despre ceea ce a însemnat și înseamnă muzica bizantină.

Dintre disciplinele pe care le studiem muzica are un rol covârșitor în formarea noastră. Ea poate să transforme un om, să-l facă sensibil, iubitor și să fie curajos. Să ne amintim de caracterul pe care îl aveau în antichitate modurile populare grecești: unul era războinic, altul melancolic și fiecare din ele cu un puternic impact asupra oamenilor. Dacă am analiza în profunzime această problemă și am pune în aplicare muzica, în sensul de a obține ceea ce ne propunem, vom vedea rezultatele dobândite, vom realiza că prin sensurile și puterea ei, muzica, poate aduce nebănuite căi pozitive în viața creștinilor, căi educative și formative.

Referindu-ne la educația muzicală a creștinilor, trebuie să ținem seama de ceea ce este firesc și natural în psihologia lor, și anume de faptul că în viața acestora muzica se împletește cu

trăirea. Biserica trebuie să cultive această latură a creștinului printr-o atentă supraveghere a cântării, ca mod de interpretare dar și ca tipuri de cântare pe care le abordează și promovează. Preoții și cântăreții trebuie să aibă o voce plăcută, clară, melodioasă; mai mult decât atât, preotul, trebuie să aibă printre preocupările sale pastorale și muzica. De el depinde bunul mers al unei cântări frumoase în cadrul cultului, el trebuie să învețe pe credincioși cântările, și tot el este cel care trebuie să-și aleagă și să-și instruiască dascălii, cantorii sau psalții de la strană.

Se pun tot mai multe probleme în zilele noastre vis-à-vis de cântarea Liturghiei, dacă ea trebuie să fie cântată omofon sau coral. În primul rând ea nu poate fi cântată oricum, trebuie ținut cont de cele patru genuri muzicale: recitativ, irmologic, stihiraric și papadic ce sunt cuprinse în ea și care trebuie interpretate întocmai. Nu numai genul cântării trebuie să fie bine interpretat, ci, trebuie să se țină cont și de calitățile vocale ale interpretului. Pentru a avea o interpretare plăcută este nevoie de educație vocală, trebuie depus un efort susținut pentru a dezvolta o tehnică bună de respirație și impostare a vocii, iar apoi toate elementele amintite să fie îmbinate într-un tot unitar.

Acustica tratează totalitatea aspectelor în relație cu sunetul, cum ar fi producerea, propagarea, influențarea și analiza sunetului, interacțiunea sunetului cu diferite materiale, propagarea în spațiu, precum și percepția sunetului și efectele lui asupra oamenilor și animalelor.

Acustica bisericilor și a sălilor de concert sunt opuse celor de izolare fonică a construcțiilor împotriva zgomotelor. Atunci când izolăm fonic o clădire urmărim eliminarea sau diminuarea nivelului de zgomot, pe când în cazul lăcașurilor de cult sau a sălilor de concert dorim să ascultăm în cele mai bune condiții o slujbă religioasă sau un concert vocal sau instrumental. Este clar că pentru a obține acest lucru vom căuta să punem în valoare sunetele și să le difuzăm în egală măsură în tot spațiul respectiv.

Extinderea creștinismului din spațiul iudaic în cel elenistic a dus la apariția unor noi forme de cântare care s-au concretizat în timp în adevărate genuri. Acestea au fost fixate apoi în scris în notație neumatică, psaltică, scriere muzicală ce a fost adoptată și de poporul nostru, dar dezvoltată în spiritul etosului și credinței noastre. Tradiția aceasta trebuie conservată dar și promovată în întreg spațiul românesc și nu cred că ar fi nimic deplasat dacă notația aceasta psaltică ar fi studiată chiar și la nivelul școlilor gimnaziale și liceale.

Datoria organizării unei cântări frumoase în biserică revine preotului, dar în limitele păstrării tradiției noastre românești. Prin cântarea bine organizată lumea credincioșilor vine la biserică cu mare destindere și plăcere. Știm cu toții că muzica este un element important în cadrul cultului ortodox și de aceea trebuie avut grijă ca tot ce se cântă să nu fie străin de duhul ortodoxiei.

În contextul în care România a intrat în diferite structuri europene și internaționale trebuie să ducem cu noi și tezaurul muzical psaltic bisericesc, să-l promovăm și să-l facem cunoscut lumii întregi, nu lăsându-l deoparte și preferând adesea să luăm tot ce e nou și a altora.

10.05.2016

Pr. Prof.univ.dr. **ADAM DOMIN**